

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Prvdentia Et Cæteris In Confessario requisitis ad ritè fructuoséque Diuini ministerij sui munera obeunda, Tractatvs

Regnault, Valère

Lvgdvni, 1611

Tertia pars capituli, in qua traduntur documenta per quæ cognoscendum est, quæ lex humana obliget ad peccatum mortale.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41341

Tertia pars capituli, in qua traduntur documenta, per quae cognoscendum est quae lex humana obliget ad peccatum mortale.

S V M M A R I V M.

11. Lex humana potest dupliciter divinam ad mortale obligantem in se continere, indeque ad mortale obligare. 12. Obligat sub mortali cum editur in materia graui à superiore intendente eiusmodi obligationem imponere. 13. Sine graui materia, principis voluntas non sufficit ad hoc, ut lex humana obliget sub mortali. 14. Obiectio in contrarium cum solutione. 15. In qua materia graui lex humana ut ad mortale obliget, requirat aut non requirat legislatoris voluntatem taliter obligandi. 16. Extra casus etiam contemptus, & scandalis, legem humanam obligare posse ad mortale: non modò Ecclesiasticam, sed etiam civilem. 17. Ex quibus cognoscatur legislatoris intentio obligandi ad mortale. 18. Ratio quae cognoscitur ex consuetudine. 19. Quo modo ex verbis legis cognoscenda sit. 20. De poenis spiritualibus, quae per leges imposita indicant ipsam sub mortali obligare. 21. Quod poena civiles non sint sufficiens signum talis obligationis. 22. Solutio obiectionum in contrarium. 23. Verba preceptiua de se non indicant sufficienter, leges ea continent obligare ad mortale. 24. Exceptio in lege Ecclesiastica secundum Nauarrum. 25. Eiusdem exceptionis moderatio. 26. Quod verba preceptiua non obstant, quin lex Ecclesiastica benignam admittat interpretationem, qua censeatur non obligare ad

ad mortale. 27. Id exemplo declaratur, & ratione confirmatur. 28. Qua ratione responderi possit obiectioni facta in contrarium. 29. Legis humana obligatio cessat cessante causa ipsius. 30. Circa id ipsum quedam pro praxi notanda.

*Primum documentum de lege humana
includente diuinam.*

Primum documentum est: legem humanam obligare ad mortale cum in se continet ius diuinum obligans ad mortale. In hoc omnes conueniunt, neque de eo dubitandi causa esse potest; quia si ius aliquod diuinum sine humano obliget ad mortale, multo magis obligabit ei coniunctum. Pro illius autem explicatione notandum est dupliciter posse contingere, ut ius humanum in se contineat diuinum: Primum ex parte materiae, quando illud, quod prohibetur lege humana, prohibetur quoque lege Dei, vel expressè, ut ne quis blasphemet: vel tacitè, ut quando lex humana talis est, cuius transgressio infert graue damnum proximo, vel est causa magni scandali, vel pro principali causa habet contemptum superioris, vel est contra votum, aut iuramentum transgressoris. Tunc enim continet legem Dei obligantem ad mortale, quia inferre graue damnum proximo, per antea traditam primam regulam; aut illum grauiter scandalizare, per illud Domini Matth. 18. *Qui scandalizauerit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria collo eius, & mergatur in profundum maris.* aut in contemptum superioris legem transgredi, per quintam regulam postea tradendam:

Ius humanum potest continere diuinum dupliciter.

aut demum votum, aut iuramentum violare, per secundum præceptum decalogi, peccatum est prohibitum lege diuina obligante ad mortale.

Secundo modo potest contingere ex parte finis, in quem lex humana dirigitur: quãdo is est aliquid iuris diuini obligantis ad mortale; ratione cuius obligationis, transgressio dictæ legis humanæ peccatum est mortale, si illa eo consilio admittatur, vt talis finis impediatur. Exemplum est, cùm quis ideo non vult missam in die festo audire, quòd nolit vacare Deo, nec ei cultum debitum exhibere. Idem iudicandum est, quoties peccatur, vt impedimentum adferatur charitati, quæ est præceptorum omnium finis communis. Rationem adfert Caietanus in summula, verbo præceptum, quia transgrediens hoc modo præceptum humanum, proportionaliter se habet ad finem eiusdem præcepti, sicut transgrediens illud ex contempu, se habet vel ad idipsum præceptum, vel ad præcipientem: vtpote qui finem præcepti respuit, sicut alter respuit præceptum.

Secundum documentum de lege humana edita in materia graui.

12. **S**ecundum documentum est legem humanam ad mortale obligare, quæ à legislatore edita est in materia graui, cum voluntate obligandi ad mortale. In hoc perinde ac in præcedenti omnes Catholici conueniunt. Cùm enim consentiant legem humanam posse habere vim obligandi ad mortale, vt in præcedenti parte huius capituli annotatum est, negare nequeunt id ei vsuuenire maximè in materia graui, & quando legislatoris voluntas est, taliter obligare.

obligare. Ad pleniorē autē illius intelligentiam notandum est primò materiam legis dupliciter censeri grauem: vno modo ex se, suoque genere: quando scilicet transgressio eiusdem legis à quocumque fiat, iniuriam ac detrimentum notabile adfert: altero modo ex relatione ad bonum cōmune, nempe quando transgressio legis, si ab vno, vel altero fiat, parum tantummodò nocere potest (quo nomine eiusmodi lex censetur esse in materia leui ex suo genere) sed si fiat ab omnibus, vel à pluribus, infert graue detrimentum reipub. vnde ea ipsa lex habet vt censetur esse de facto in materia graui. Exemplo sunt transgressiones legis ciuili, qua prohibentur pecuniæ exportari extra regnum: & legis Ecclesiasticæ, qua Clerici prohibentur venari, aut qua iubentur ferre tonsuram, & vestem Clericalem. Nam pecunias aliquas ab vno, vel altero exportari extra regnum, non potest de se magnum ei afferre nocuum: exportari autem ab omnibus communiter, vel à pluribus, potest eidē grauius nocere: quia sic exhauriretur pecuniis. Similiter Clericum vnū, vel alterum venari, aut habitum & tonsuram Clericalem non ferre, haud magnum infert damnum Ecclesiæ: sed omnes venari, vel nullum eorum tonsuram, & habitum Clericalem ferre, grauius nocet Ecclesiasticæ disciplinæ.

Materia legis dupliciter censetur grauis.

Leges ciuiles & Ecclesiasticæ, quæ obligant ad mortale.

Notandum est secundò, vt lex humana obliget ad mortale, grauitatem materiæ debere necessariò concurrere cum legislatoris voluntate. Vnde si constituerit eam esse cōditam in materia neutro dictorum modorum graui, constabit quoque non obligare ad mortale quæcumque fuerit voluntas legislatoris: quia lex condita in materia in vtroque eodem

dem modo leui: seu (quod idem est) disponens de re nec magni momēti, nec multū necessaria reipub. (prout contingit cū transgressio illius nec ex se nec ex ordine ad bonum commune, nata est afferre notabile detrimentum) non potest sufficientem habere causam imponendi obligationem ad mortale: vt Alphonsus à Castro in lib. 1. de lege pœnali rectè ex eo confirmat, quod alioqui peior, miserior, què esset in hac vita subiectio animæ, quàm corporis, nam lex humana nequit hominem pro re leui ad mortem corporalem obligare: adeo vt ille verè tyrannus haberetur, qui talem constitueret legem. imponentem inquam, capitis pœnam pro re leui: multò igitur minus obligare poterit ad mortem spiritalem, seu damnationem æternam, quæ infinitis partibus grauior est: præsertim cū omnis legum condendarum potestas principibus tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus concessa sit in subditorum bonum, non in perniciem, & animarum laqueum.

Si obiicias ex leg. 1. ff. de constitut. principum: quod Principi placuit, legis habere vigorem: respondet Alphonsus, id esse intelligendum, si iusta adsit voluntas: aliàs solam voluntatem principis sine causa legitima, non posse aliquem obligare in conscientia: quia iure naturæ quisque à tali obligatione exemptus, cū sit contra rectam rationem. Quæ verò iuris naturalis existunt, principi non licet tollere, ex Clemen. Pastoralis. de senten. & re iudicata. §. Ceterum.

Si secundò obiicias ex Caietano in Summula, verbo præceptum: in iure Canonico esse quadam præcepta minima, seu de re leui, sub mortali imposita; quale est in extrauag. communi detestanda. de sepul.

4 cap. 5. documentum. 2.

Principis voluntas sine causa legitima non potest in conscientia obligare.

sepult. De cadaueribus non exenterandis, & in frustra cōcidendis, vt ad alia loca trāsferantur. Ea enim exenteratio & cōcisio res est de se non magni momenti, & nihilominus prohibetur sub pœna excommunicationis maioris, & ideo sub peccato mortali, cum excommunicatio maior imponi possit tantum ob mortale, ex cap. Nemo Episcoporum 2. quæst. 3. Respondendum est talia præcepta propterea dici minima, quòd dentur de re leui ex suo genere. Ipsa autem sub mortali imponi ob aliquam eiusmodi rei circumstantiam, per quam ea sic aggrauatur in ordine ad commune bonum; vt superiori sufficientem præbeat causam præcipiendi sub mortali: prout in casu proposito præbuit, quòd eiusmodi exenteratio, & concisio abiisset in consuetudinem: quæ mentes fidelium horrore commouebat, & perturbabat auditum, vt sub initium memoratæ extrauagantis habetur.

Præbet similiter caritas annonæ facultatē præcipiendi quoque sub mortali, ne ex vibe frumentum efferatur, id quod est alioqui ex se leue: seu naturā suā nulli iniuriosum. Similiter bellum ingruēs, præbet materiam præcipiendi, vt ciues sumant arma, & portas ciuitatis custodiant, quod aliàs est quid ex se indifferens. Quam responsionem Alphonsus loco citato insinuauit, cum postquā colligit ex antè dictis, perperam eos religionum prælatos sentire, qui putant se posse ad mortalem culpam obligare subditos, ob solam silentij violationē, aut ob solam vnius lactucæ manducationem sine licentia, aut ob aliud simile, quod ex se parui momenti sit, nec possit grauius religioni nocere: subiungit posse his rebus paruis talem, tamque grauem circumstantiam coniungi

coniungi (vt graue scandalum religionis, aut magnam occasionem transgressionis votorum) quod merito praelatus posset, res eiusmodi prohibere sub interminatione gehennæ.

15.
Lex humana eo ipso quod fertur in materia graui obligat ad mortale.

Notandum est tertio, legem humanam, ex ipso quod fertur in materia graui priore modo, obligare ad mortale: etiamsi legislator non habuerit intentionem taliter obligandi. Ratio est, quia ex voluntate quidem legislatoris potest precipere, aut non precipere; tamē posito semel præcepto, *vis*, & quantitas obligationis spectanda est non ex illa voluntate, sed ex naturali iure quo parendum est superioribus, secundum rectam rationem præcipientibus, & ex rei quæ præcipitur, grauitate. Sicut enim superior non potest in re leui dare præceptum obligans ad culpam mortalem, vt habitum est antea: ita nec potest in re graui dare, obligans solummodo ad veniale. Id quod declaratur exemplo vouentis aut iurantis se aliquid magni momenti facturum: qui ex naturali lege de voto, & iuramento seruando, & ex materiæ grauitate tenetur sub mortali illud implere, non obstante quòd in potestate ipsius fuerit non vouere, aut non iurare. De qua re pluribus Gabriel Valquez ad 1. 2. D. Thomæ. *b*

b disput. 158. cap. 4.

Quòd verò non sufficiat legem humanam conditam esse in materia posteriore modo graui vt censetur obligare ad mortale (quamuis contrarium infirmit Fraciscus à Victoria *c*, dum absolute dicit legem humanam in materia graui obligare ad mortale, & in leui solum ad veniale) sed simul requiratur, vt à legislatore condita sit, cum iusta voluntate imponendi talem obligationem, vt docet Alphonsus: *d* ex eoque constat quòd alioqui fatendum

c in relect. de potestate ciuili nu. 19.

d merit. cap. 5. docum. 4.

dum esset, hominem legislatorem sua lege semper obligare ad mortale, quoties ipse potest: cum in materia leui numquam possit. Si opponas, videri antedictis repugnare, quod lex in materia graui obliget tantum ad veniale; respondetur antedicta esse intelligenda de materia graui priore modo, in qua transgressio legis, etiamsi tantum ab vno fiat, notabile infert damnum; quo nomine talis lex humana censenda est diuinam includere ad mortale obligantem: hinc autem agi de materia secundo modo graui: in qua transgressio legis, quæ fuerit pure humana, si ab vno vel altero, vel à paucis fiat, nullum affert notabile detrimentum; licet afferret reipub, si à pluribus fieret, aut ab eodem nimium repeteretur. Lex igitur posita in tali materia, ex intentione tantum legislatoris obligat ab culpam seu tantum venialem, seu etiam ad nullam, sed tantummodo ad pœnam temporalem, iuxta ea quæ tradimus in praxi par. 3. to. 1. lib. 3. et ita vt lata lege cum intentione obligandi ad mortale, ne quis extra regnum pecuniam exportet, exportans peccet mortaliter, etiamsi ea ipsius exportatio parum noceat reipub. prout loco citato Franciscus à Victoria expressit: lata verò cum intentione obligandi tantum ad veniale, aut tantum ad pœnam temporalem, non peccet plusquam venialiter, aut ne venialiter quidem, sed tantum reus pœnae temporalis constituitur. Iam verò, quod talis obligatio ad culpam siue mortalem siue venialem, non requirat necessario expressam intentionem legislatoris talem imponendi, sed sufficere possit tacita, in eodem loco ostendimus: ad hunc verò locum spectat proprie, rationem tradere cognoscendi an legislatoris intentione

e trael. 4. tit.
1. cap. 3.
quæst. 3.

192 III. Documentum de lege humana
tio fuerit obligandi ad peccatum mortale, de quo
subijciendum est documentum.

*Tertium documentum de lege humana pro
obligatio illius pender ex sola legistato-
ris voluntate.*

Documento tertio, quo traditur ratio cogno-
scēdi legislatoris siue expressam siue tacitam
intentionem obligandi ad mortale: duo præmit-
tenda sunt.

*f cap. 23.
nu. 55.*

*2 nu. 10.
Leges ciui-
les possunt
obligare ad
mortale.*

Prius est meritò Nauarrum in Enchir. *f impro-
bare quòd Imola, Felinus & Caietanus sentiunt le-
ges humanas non obligare per se sub mortali seclu-
so contemptu, vel scandalo. nam id nequeunt asse-
rere ob defectum potestatis in legislatore, in quo
aliquam esse ad obligandum sub mortali patet et
habitis in hoc eodem cap. 5. g eamque non definitam
ad duos tantum illos casus, vt constar ex com-
muni existimatione fidelium, qui leges aliquas hu-
manas secluso etiam contemptu, & scandalo cen-
sent ex iuxta superioris voluntate, obseruandas esse
sub mortali: vt leges de quadragesimali ieiunio, de
annali confessione & communionem: de Missa in
die festo audienda, nec item possunt id asserere ob
voluntatis defectum, quia impossibile est scire,
quòd superiores numquam velint (cum possint)
sua lege obligare ad mortale.*

*h quæst. 6.
art. 4.*

Posterius est leges ciuiles, sicut & Ecclesiasticas
obligare posse sub mortali (quidquid contra in-
sinuet Sotus in lib. 1. de iust. & iure) *h quando le-
gislator id vult iusta intentione: hoc patet per illud
quod*

quod de lege humana in genere ostendimus i eam in conscientia obligare ex iusta intentione legislatoris. Quod etiam Alphonsus à Castro in lib. 1. de lege pœnali, & Nauarrus ad cap. fraternitas. 12. qu. 2. & docent hac potissimum ratione: quòd magistratibus in ordine ad rempublicam, debeatur perinde obedientia, immò etiam magis, quàm parentibus in ordine ad rem familiarem. Sed præcepta, quæ à patre dantur filio in ordine ad rem familiarem, possunt hunc obligare ad mortale. Ergo præcepta, quæ dantur à magistratu in ordine ad rempub. poterunt similiter obligare ipsius subditum. Consequenti a est manifesta. Maior probatur, quia quando potestates diuersæ sunt, & subordinatæ, potiùs superiori, quàm inferiori obediendum est. Potestates autem patris, & principis sunt subordinatæ, cum pater in rebus ciuilibus subdatur principi. Ergo filius qui subditur vtrique, debet potiùs principi in re ciuili, quàm patri in re domestica obedire. Minor autem ex eo patet, quòd D. Paulus ad Rom. 1. inter multa & grauius gentilium peccata (quæ ipse ibidem enumerat) ponat parentum inobedientiam, & tandem omnibus enumeratis dicat. *Qui talia agunt, digni sunt morte*: quod idem est, ac omnia peccata illic nominata, atque adeo inobedientiam parentum esse mortalia.

i in cit. cap. 3, quæst. 2.

k ille cap. 4. & hic nu. 17.

Quibus ita positis hoc tertium documentum statuitur. An intentio legislatoris ferentis legem humanam, fuerit vt ea ipsa lex sub mortale obligaret, cognosci primò & præcipuè ex legislatore ipso, si perspicuè eam esse suam intentionem declarat: itémque si legem ferat absolutè in materia graui: nec villo verbo, aut signo, aliòve modo declarat

17.

na 12. 10. 17. - 116. 33. 12. 17. 10. 17. 10. 17.

in cit. art.

4.

se non habere intentionem obligandi in conscientia. Tunc enim locum habet illud Soti 1, pro ratione materiae iudicandum esse legem ex parte legislatoris obligare in conscientia sub veniali vel sub mortali peccato. Et confirmatur quia cum legislator ipse non limitat usum auctoritatis suae, consentaneum est simpliciter iudicare quod ex tota auctoritate sua legem condar, eique obligandi vim quam potest, tribuat. In graui autem materia potest ad mortale obligare, sicut in leui ad veniale per antè dicta.

Deinde cognosci potest ex consuetudine, optima legis interprete, per quam lex ipsa humana maiori saltem parte populi obseruatur, tamquam obligans ad mortale; vt solent consuetudines earum quibus obseruantur leges de ieiunio quadragesimali, de facienda peccatorum confessione semel in anno, de sumenda Eucharistia in Paschate, nonnullaeque aliae. In quibus consuetudinibus diiudicandis, & discernendis ab iis, quae non obseruantur tamquam obligantes ad culpam, saltem mortalem (qualis est consuetudo dicendi salutationem Angelicam, cum ad eam ter in die signum datur) standum est existimationi, & iudicio prudentium, ac bonorum virorum: sicut & in discernendo vtrum lex aliqua obliget sub veniali tantum, vel nullo modo ad culpam. Quod si neutro duorum istorum modorum constare possit, an lex ad mortale obliget necne, recurrendum est ad verba illius, de quibus dantur documenta tractata à Nauarro in Enchir., quae consequenter ponuntur.

m ca. 23. nu.
49. & aliquot sequ.

Quartum

Quartum documentum de ratione cognoscendi
ex verbis legis humanae, an legislatoris
intentio fuerit per eam obligare
ad mortale.

Quartum igitur documentum est, leges huma- 19.
nas, etiam Canonicas non obligare ad mor-
tale cum non habuerint verba præceptiua, vel pro-
hibitiua, sed tantum ordinatiua, vel constitutiua:
quorum illa sunt (vt notatum est ab Alphonso à
Castro in lib. 1. de lege pœnali *n*) *præcipio, mando,* <sup>n cap. 5. do-
cum. 4.</sup>
iubeo, prohibeo, inhibeo, veto, interdico, & his æquiua-
lentiâ, vt ista, *debeant, necessario teneantur, necesse est,*
non licet, non potest o: hæc verò ex eodem ibidè sunt
ista: *decernimus, statuimus, ordinamus, volu-*
mus, sancimus. & alia etiam si imperatiui modi sint,
vt illa, *facite, dicite, faciant, dicant,* & similia quæ se-
cundum intelligentiam communem præceptum
aut prohibitionem minimè significant. Cuius ob-
seruationis rationem reddit Nauarrus *p*, quia licet <sup>p ibidè nu.
49.</sup>
auctor talis legis per eiusmodi verba significet vo-
luntatem suam esse, vt illius transgressio sit actus
viciosus, cum antea esset indifferens (sicut & actus
illam obseruandi est ex indifferenti actu virtutis, vt
Sotus bene notauit *q*) & consequenter vt sit pec- <sup>q in eod. art.
4.</sup>
catum saltem veniale; attamen quia per eadem ver-
ba, nec præcipit, nec prohibet, significat se nolle
obligare ad mortale, nisi fortè lex ipsa contineat
aliquid præsupponēs peccatum mortale, vt si con-
tineat pœnam excommunicationis maioris; quia
etiam si tunc non sit lata per verba præceptiua, aut <sup>p in sequen.
nu. 53.</sup>
prohibitiua; tamen (vt Nauarrus notat *r*) cense-
ri

Qui vult
aliquid, etiã
id vult, sine
quo illud
esse nequit.

debet voluntate legislatoris obligare ad peccatum mortale, cum iuxta cap. Præterea. de officio delegatis qui vult aliquid, censetur etiam velle aliud, sine quo illud esse nequit.

Quintum documentum, de pœnis, quæ in humana lege indicant eam obligare sub mortali.

10. **I**ndicatur autem lex continere aliquid præsupponens peccatum mortale primò cum fertur sub pœna indignationis Dei, vel maledictionis æternæ. Hanc enim nemo incurrit, nisi in statu peccati mortalis: deinde cum præcipitur, vt transgressor impunitus non absoluator, vel ad alium mittatur pro absolutione Sacramentali: quia nulli neganda est talis absolutio, nisi pro peccato mortali. Præterea si talis lex ponatur in materia, in qua lex altera obligat ad mortale: quia tunc si non ratione sui, saltem ratione illius alterius quam continet, obligabit ad peccatum mortale; demum quando transgressori lex imponit pœnam, quæ non nisi ob peccatum mortale incurritur: quales sunt (prout loco citato Alphons. à Castro meminit) priuatio sepulturæ Ecclesiasticæ, degradatio, & excommunicatio maior, siue ipsa sit latæ sententiæ, ipsoque facto incurrèda: siue sententiæ ferendæ, ac tantum comminatoria: quod expresserunt Syluester in verbo præceptum, & Caietanus 22. s. approbatque Nauarrus, & quia nullum peccatum nisi mortale causa est sufficiens feriendi aliquem excommunicatione maiori, ex cap. Nemo. & cap. Nullus. 2. quæst. 3. Quanquam tamen vt Caietanus ipse habet in Sûmula, verbo Clericus, & appro

s ille quæst.
3. hic quæst.
186. art. 9.
1 in eod. c.
23 nu. 52. se-
cùmque alij
quoru me-
minit Vas-
quez postci-
tandus.

& approbant Alphonsus, & Nauarrus si excommunicatio quam lex imponit, tantum sit comminata, necdum per sententiam Iudicis fulminata, transgressor talis legis non est ex ea poena iudicandus peccare mortaliter, quousque transgressio peruenit eò, vt ille resistens monitorio, tamquam plene inobediens sit dignus excommunicari. De qua re late Suarez tomo 5, disput. 18. sect. 3. à nu. 20. Exemplum est, si lex sit, vt Clericus comam nutriens excommunicetur. Is enim non peccat mortaliter talis legis transgressione, quousque monitus perseueret in ea: quia tunc solum tamquam plene inobediens, est excommunicatione dignus.

De poenis irregularitatis, suspensionis, & interdicti, difficultas est, de qua auctores, & rationes in vtramque partem adfert Gabriel Valquez ad. 1. 2. D. Thomae disput. 158. Cap. 4. nu. 46. & sequen. affirmantemque contra Nauar. sequitur cum Syluestro, & Medina, nempe cum infligantur à lege ob peccatum, eas sufficiens signum esse, quod tale peccatum sit mortale. Nam cum sint graues poenae, quae remedium habent difficile, vt patet ex iis quae communiter traduntur de illarum relaxatione: causa ob quas imponuntur debent esse graues, atque adeo si illis sint peccata, debent esse graua.

Porro quod ad tales poenas (quae cum spirituales sunt, imponi tantum possunt ab Ecclesiasticis praelatis, per spiritualem, quam habent, potestatem) Alphonsus adiunxit mortem, carcerem perpetuum, confiscationem omnium bonorum, & infamiam: quae possunt à magistratibus secularibus imponi tamquam signa sufficientia legis obligantis ad mortale: reiiicitur per illud quod Nauar. in Enchir. cap.

Locis cit. quibus assentiens Valquez ad 1. 2. disput. 158. cap. 5. monet, cum lex fertur absolute sub poena excommunicationis comminata, non intelligi premitendam esse mentionem, nisi id exprimat in ipsa lege. Ratio est quia eadem ipsa lex alioqui, de se satis admonet.

23. nu. 55. & aliquot sequentibus confirmat: ex pœna temporaria, quam lex humana imponit, non duci argumentum sufficiens ad ostendendum in dubio, obligationem illius esse ad peccatum mortale; ne si quidem (vt ille in nu. 57. expressit) sunt illę graues memoratę ex ipso Alphonso: nisi aliunde ex aliquo certo signo constet legislatorem voluisse eiusmodi legem pœnalem subditos obligare, non tantum ad temporalem pœnam subeundam, sed etiam ad reatum peccati mortalis; nempe si lex Ecclesiastica pœnam spiritalem quę non nisi ob mortale incurritur, imponat simul cum temporaria; aut lex ciuilis lata à principe, cui subditi obedientiam, & fidelitatem iurarunt (sicut plurimum solent Christiani 15. quęst. 6. Cap. 2. & sequentibus) si feratur iniungendo vel inhiibendo aliquid, in virtute præstiti iuramenti, addita pœna aliqua temporaria transgressori. Illa autem confirmatio Nauarri est, tum ex cõsuetudine, & existimatione cõmuni hominũ, qui siue nobiles, siue plebeij, siue docti, siue indocti persuadent sibi legislatorem ad eam tantum pœnam temporalem obligare voluisse, quam solam expressit: neque ad spiritalem peccati mortalis extendisse intentionem suam, quando nullum eius rei exhibuit certum signum: tamquam putans eam pœnę temporalis comminationem satis fore ad deterrendum subditos à legis suę transgressione: Tum ex auctoritate eorum, qui asserunt legem purę pœnalem non obligare ad culpam; quorum sententiam secuti sumus in praxi fori pœnitentialis par. 3. rōmo

a loco memorato.

b tract. 4. tit. 1. lib. 3. *b* ex qua sequitur, pœnam lege humana impositam, non modo non esse de se sufficiens signum obligationis illius ad mortale, sed nec sufficiens esse ad

se ad obligationem ad culpam, siue mortalem, siue venialem. Tum demum ea ratione; quòd lex in dubio accipienda sit secundum eum sensum, qui est minus pœnalis, iuxta cap. In pœnis. de regul. iuris in 6. & legem Si pœses, & legem De interpretatione. ff. de pœnis. Quando igitur lege pœnam temporalem imponente, nihil datur, ex quo intelligatur obligare ad mortale; ea sic accipi potest, vt censeatur talem obligationem minimè continere: præsertim cum ille qui de duobus propositis vnum affirmat, alterum negare videatur, ex cap. Nonne. de præsumptionibus: ideòque legislator qui ad pœnam æternam, & ad temporalem obligare potest; hanc irrogando, videtur illam, de qua penitus tacet, excludere.

Lex in dubio accipienda est in eo sensu, qui est minus pœnalis.

Sed duò obiici possunt: alterum, quòd sit mortale obijcere se probabili periculo amissionis vitæ, aut alicuius membri. Eum autem qui transgreditur legem imponentem transgressori mortis, vel mutilationis supplicium, exponere se tali periculo. Alterum est, quòd talis lex iniusta esset, tam grauem constituens pœnam, ob actum, qui non sit peccatum mortale. Priori autem Nauarrus occurrit: esse quidem peccatum mortale exponere se temerè probabili periculo mortis vel mutilationis, quia violatur quintum decalogi præceptum: sed transgredi legem quæ mortis, vel mutilationis pœnam imponit, non esse de se tali periculo se exponere: vt argumento est quòd possit quis tanta cautione eiusmodi legem violare, vt nõ incurrat in probabile periculũ pœnæ ab ea cõstitutæ. Posteriori verò pœnã iustè constitui non tantum propter culpam, sed etiam propter causam seu propter omissum aliquid neces-

21.

ad n. 1
-dignar ois
e sub finem
citar nu. 58.

farium, aut valde utile ad commune reipub. bonum: à qua omissione legislator velit subditos reuocare, solius grauioris pœna temporalis met u: quo modo Nauar. ait aliquot exercituū & ductores suo tempore laudatos fuisse, quòd propter minima furta, morte affecerint aliquos milites, ad militatē disciplinam conseruandam. Quibus obiectionibus addi posse videretur impositionem pœnæ temporalis per legem, indicium esse, quòd legislator eam ferens voluerit obligare subditos, quam seuerissime potuit, atque adeo ad peccatum mortale. Sed necessarium non est id sentire: quia cū præsumendum etiam sit, legislatores velle suauiter, & quantum res patitur, sine periculo animarum gubernare subditos: conijcere possumus dum leges ferunt comminatos pœnæ solummodò temporalis, ipsos existimare satis fore prospectum bono communi per easdem suas leges, si eæ ad pœnam solummodò temporalem obligent, neque intentionem habere ad quid amplius obligandi.

Sextum documentum, de vi verborum præceptorum consideranda in lege humana, ad indicandum an hac obliget sub mortali.

23. Verba non obligant ad præceptum mortale. d. nu. 50. & 51. **S**extum documentum est. Nullum verbum in lege quantumuis præceptiuum, vel prohibitiuum, per significatum quod ex i. sua impositione habet, sufficienter ostendere, quòd legislatoris intentio fuerit, obligare transgressorem ad peccatum mortale. Idem post Caiet. Nauarrus & confirmat ex

mat ex eo quòd verba, *Præcipimus, obligamus, mandamus, vetamus, inhibemus, prohibemus, debeat, obligetur, reneatur*: omnia, ac singula sint generalia, tam apta ad inducendam obligationem ad veniale, quàm ad mortale peccatum. Nam ideo apta sunt obligationem inducere, quia sunt apta facere legem præceptiuam: quæ in hoc à consultoria distinguitur, quòd inducat obligationem ad aliquod peccatum, & consultoria ad nullum: utpote quæ sit de bono, cuius contrarium non est malum, ut de virginitate in priore ad Corinth. cap. septimo, cuius contrarium in usu legitimi matrimonij, non est malum. Lex autem non obligat necessariò ad mortale, hoc ipso quòd præceptiuæ est: quia lex de nõ mentiendo iocose absque damno alterius, aliæq; multæ præceptiuæ, sunt ex communi Catholicorum sententia, nec obligant nisi ad veniale. Accedit quòd ex sacra Scripturæ usu, ne ipsum quidem præcipiendi verbum denotet obligationem ad peccatum mortale. nõ enim (ut rectè ait Alphòsus *e*, cum Christus Marci 8. præcepit discumbere eos, quos septem panibus refecturus erat: nec cum præcepit discipulis, ut paucos quos habebant, pisciculos apponerent; nec cum præcepit infirmis ab ipso curatis, ut nemini dicerent, putandus est talibus præceptis ad peccatum mortale obligare voluisse. Accedit etiam, quòd ex Aristotele in 6. Ethicorum præcipere sit actus prudentiæ; omnibus actibus bonis communis: & ideo cõtrariis omnibus actibus malis, tam venialibus, quàm mortalibus; ita ut ex vi significationis, quam per primam suam impositionem habet, possit indifferenter constituere legem præceptiuam siue ad mortale, siue ad veniale obligantem.

in supra
cit. docu-
men. 4. dicit
id est in
obscuro
et in
obscuro

in quibus
et in
et in
et in

24. Addit nihilominus Nauarrus, talia verba in lege Ecclesiastica, indicare conditorem ipsius habuisse animum obligandi transgressorem ad peccatum mortale: nisi quid in ea expressum sit quo contrarium sufficienter significetur: idque confirmat ex Clemen. Exiui de paradiso. §. Cum autem, de verborum signific. vbi habetur, S. Franciscum noluisse æqualiter obligare suos religiosos ad omnia, quæ regula ipsius continet: cum ad quædam apponat verbum præcepti, vel ei æquipollens: quoad quædam verò, non apponat. Quæ ratio vt valeat, fatendum est Pontificem præsupponere tamquam manifestum, quod verba præceptiua, illisque æquipollentia in iure Canonico, vim habeant exprimendi obligationem ad culpam mortalem. Vnde sumpta est communis (teste Nauarro) Doctorum sententia: quod intentio cuiuslibet legislatoris Ecclesiastici vtentis in sua lege verbo præceptiuo, aut prohibitiuo (nisi contrariu sufficienter significetur per aliquod aliud indicatiu) sit obligare ad mortale:

Intentio legislatoris Ecclesiastici vtendo verbo præceptiuo quæ sit.

maximè autè si tali verbo fiant additiones quæ insinuēt obligationis incrementu; vt si dicatur, *districte precipimus, arcte prohibemus: in virtute sanctæ obediæ precipim⁹ sub obtestatione diuini iudicij prohibemus.*

25. Quam Nauarri sententiã qui reuicere volet tamquam duriores, & fundamentum multiplicandi leges ad mortale obligantes; atque adeo necesse quodammodo laqueum animabus, patronum habebit Gabrielem Vasquez ad primam secundæ Thomæ *f.* sed placet potius illam admittere cum restrictione: nempe vt ea non obstante, approbamus quod Alphonsus notat lib. i. g. de lege pœnalis cap. 6. ex eo quod verba præceptiua, illisque æque polle-

f disput.

158. c. 4.

g cap. 5.

docum. 4.

pollentia in iure canonico vim habeant exprimen-
di obligationem ad culpam mortalem, non esse
inferendum in omnibus aliis statutis, idem etiam
semper vsuuenire: quia vt ostensum est antea, ne
quidem in lege diuina id perpetuum est. Præterea
existimemus legislatoris Ecclesiastici legem admit-
tere interpretationem benignam viri prudentis, de
pia præcipientis, vel prohibentis intentione præsu-
mentis ex iusta causa, quod non fuerit obligandi
ad mortale. Hinc (quod Caietanus notat) h etiam si
D. Augustinus in principio suæ regulæ dicat: hæc
sunt quæ vt obseruetis præcipimus in monasterio
constituti: tamen non omnia quæ ipse subiungit, iu-
dicantur obligare ad mortale.

Deinde vt Driedo habet de libertate Christia-
na: humana mandata, & statuta seu decreta,
etiã vniuersaliter prolata, numquam ita generali-
ter intelliguntur, quin interpretationes, & condi-
tiones ciuiles, seu non duras intelligentias susci-
pant, prout sapiens rectè iudicabit: quantumuis
sint iurata, aut in virtute præstiti iuramenti impo-
sita: iuxta illud quod in cap. i. de iure iurando in 6.
definitur: iuramenta sub quacumque generalitate
præstita, vel præstanda super statutis, vel consuetu-
dinibus seruandis; ad licita, possibilia, & libertati
Ecclesiasticæ non obuiantia tantummodò extendi:
ipsosque iurantes ad alia per præstationem iura-
menti non teneri. Licita autem intellige cum eo-
dem Driedone, non omnia: sed ea quæ non sunt
abolita: quia licita, quæ per non vsum abierunt in
desuetudinem; non intelliguntur generali statuto
comprehensa, ex ea parte, quæ per consuetudinem
contrariam abolita sunt: quæve statutum ipsum vim
suam

h 2.2. quæst.
186. art. 9.
circa respõ-
sionē ad 2.

26.
i pag. 174.
in editione
Louaniensi
anni 1540.
Mādāta hu-
mana sem-
per condi-
tiones non
duras susci-
piunt.

quæ
statuta
in
non
sunt
abolita
in
desuetudinem

suam non retinet amplius : adco vt intentio generaliter iurantis se alicuius collegij, aut communitatis statuta seruaturum, non referatur ad alia, quam ad licita non abolita; nisi is quoque expressè scienterque iuraret, se licita etiam abolita seruaturum.

27. In exemplum talis interpretationis ciuilibi seu nõ dura, vsurpari potest, quod idem auctor paulò superius habet: statuta, quibus rectores in vniuersitatibus præcipiunt virtute præstiti iuramenti vt omnes interfint congregationi à se inlicita, aut Missa solemnè, aut aliud eiusmodi; interpretanda esse præsumendo de pia intentione mandantis, quod in talibus non magni ponderis, id est, non admodum necessariis ad finem in quem diriguntur (qualis est rectori honorem, & vniuersitati decorem deferre, cui sufficere potest notabilium aliquot personarum præsentia) nolit obligare ad reatum perurij: sed solum velle reuocare in memoriã iuramentum præstitum; ne mandatum ipsius habeatur tamquam contemnendum: nam intentio alioqui esset irrationabilis, quippe quæ esset obligandi ad mortale in leui materia. Secus foret autem in materia graui, prout idem auctor satis indicat, cum addit postea: Dum rector sigillatim singulos vocari facit, pro causa, & negotiis arduis, quæ meritò exigunt præsentias, consensus, consilia, & deliberationes singulorum, non habentium legitimam abessendi causam: tunc mortalem culpam posse continere.

Præcepta in religione quæ ad mortale vim obligandi habent.

Mitigari adhuc potest propositæ sententiæ rigor de præceptiua legis Ecclesiasticæ obligatione ad mortale, per illud quod habet Caiet. in summula, verbo præceptum. circa finem. In qualibet Ecclesia, seu religione illa tantummodo verba vim obtinere

præcepto

præcepti antonomasticè (id est obligantis ad mortale, vt ipsemet ibidem circa principium interpretatur) quæ consueuerunt intelligi apud illos, habentive pro antonomasticè præceptis: quæ verò non consueuerunt sic intelligi (quandoquidem id argumento est vel non fuisse à superiore posita, vel non fuisse à subditis recepta, cum tam graui obligatione) non habere vim præcepti illius modi, etiamsi verba sint præceptiua; quæ accipi debent secundùm communem vsu, receptamque consuetudinem: quæ facere potest, vt lex non recipiatur, vel recepta abrogetur.

Quòd si obiiciatur Pontificem in citata Clem. 28. ostendisse rationem optimam interpretandi leges Ecclesiasticas, quoad earum obligationem sub mortali: vnde cum ibi determinet ea, quæ in regula S. Francisci statuuntur per verba præceptiua obligare ad mortale; non videri consentaneum, vt alias eiusdem generis leges interpretemur, negando ipsis talem obligationem: responderi potest, peculiarem fuisse causam rigidæ interpretationis verbi præceptiui in regula S. Francisci: nempe (vt Nauarri verbis vtar) ^{in cit. cap. 23. num. 51.} quòd positum in ore tam magni sancti, & auctoris tam sanctæ & arctæ regulæ, & ad subditos tantæ perfectionis, & asperitatis, meritò iudicari debeat vsurpatum rigidè iuxta communem iuris Ecclesiastici vsum.

Documen

Documentum vltimum de legis humane cessatione ab obligatione ad mortale cessante illius causa.

SECTIO VLTIMA.

^{29.}
 l. cap. 5. vbi
 illud facit 3.
 Lex cum iu-
 sta causa
 obligans ad
 mortale, ea
 cessante nō
 obligat.

Postremum documētum, quod habet Alphon-
 sus à Castro in lib. 1. de lege pœnali, legem hu-
 manam, quæ propter aliquam causam obligat trans-
 gressorem ad peccatum mortale, cessante tali cau-
 sa, non inducere amplius eiusmodi obligationem.
 Ratio est quia vt lex obligans ad mortale ferri non
 potuisset, nisi iusta adfuisset causa talis obligationis,
 ita nec lata manere potest cum tali obligatione,
 nisi manente tali causa: quia cessante causa, cessat
 & effectus. cap. Cùm cessante. de appellationibus.
 Itaque si propter graue scandalum, quod ex aliquo
 facto timetur, ipsum sub pœna peccati mortalis
 prohibetur; cessante omni talis scandali occasione,
 cessat & talis legis obligatio. Præterea si non ex-
 tent amplius iustæ causæ, propter quas constat lege
 esse imposta aliqua tributa, cessat & obligatio illa
 soluendi: vt plenius ibidem explicat Alphonsus.
 Qui etiam de duobus admonet; alterum est, intel-
 ligendum esse hoc documentum de cessatione
 totalis causæ legis; neque enim cessante causa par-
 tiali cessare legem: nisi fortè sit talis causa, ex qua
 legis obligatio ita pendeat, vt ea ad hanc inducenda
 dam per se sufficiat, omni alia causa seclusa. Alte-
 rum est eam cessationem contingere posse, vel vni-
 uersè; vt quando totalis ipsa causa legis omnino
 tollitur; vel in aliquo particulari, vt quando aliqua
 rationabilem sufficientemque causam habet, cuius
 commu

communitalis legis obligatione eximatur, de quibus videre possunt plura in praxi fori pœnit. 3. part. tom. 1. lib. 3. m Sufficit autem hîc addere ex ipso Alphonso; n tunc siue cessatio vniuersè, siue in particulari contingat, posse quemque licitè (nisi obster scandalum, quo debita superiori obedientia videatur ei denegari) contra legem agere. Intellige verò, supposito quòd res clara fuerit, seu apertè cõstitit rationabilem causam adesse, ob quam si legislator præsens esset, omnino decerneret, aut decernere deberet, legem suam non esse seruandam. Nam si dubia sit cessatio causæ legis; vt contra hanc licitè agi possit, ne nos in nostra causa (quod faciliè est) decipi contingat, recurrendum est ad superiorem, qui potestatem habet in lege ipsa dispensandi. Quomodo D. Thom. 2. 2. o id hoc habetur ex leg. 1. Cod. de legibus: *Nemini nisi principi licere legis interpretationem dare*, explicat inquiens, interpretationem locum habere in dubiis, in quibus non licet absque determinatione principis à verbis legis recedere: in manifestis autem non esse opus interpretatione, sed executione.

m tract. 4.
cap. 3. q. 3.
n in seq.
docum. 5.

o qu. 120.
art. 1. ad 3.
Nemini nisi
Principi legis
interpretatione
dare licet.

Quarta pars capituli, in qua traduntur reliquæ regule iudicandi de peccato, num sit mortale, an veniale, cum quibusdam additionibus eodem spectantibus.

S V M M A R I V M.

31. Pro regula iudicandi de peccatis haberi potest traditio virorum doctorum: Et communis usus piorum.
32. Duo